

teel vrijwillige
rij, daar niet
ente op zich
altoos, of
niet het Kerk-
zich vrijwil-
ge blijven, die
Kerkgenoot-
ge het verge-
geen invloed
der gemeente
erige opzich-
derhalve de
het verlaten
te brengen,
te betrekking

vacaturen in
elker vervul-
ten aange-
egen, nimmer
der dat het
treden, of de
den van den
techt moeten
ptreden, niet

in deze beide
an de Arng-
terstond
gheldshalve
ing van het
og niet had

bladzijden,
erd Bijblad
e, XV deel

de onvoor-
ambt der
a met name
oigen ont-
cht der kerk
n, door het
en nieuwen
ijfelijk geval
oorwenden,
' en de be-
en een tegen-
rainsel van
is. Inmers
kerken in
deden, dan
en van den
kenner van
len godzali-
toetius; een
rdt in 1618
kerken van
dit zijn ge-
erde en in
at een enig
gulden tijd
nen.

leerde van
e, dien onze
dt bezeten
sche werke-
deren saam;
n versloeg;
Universiteit
rstaire op-
maand min-
d, uitgangs-
en als stipt
n bezegeel.
zen (kan,
die aan de
ulde Kerk-
erden. Wat
rmeed dan of
eigen on-

h zagen één
door ze er
tijdens de
geheel dit-
strijd met
Roomsche
de Synodale
n, t. w. dat
adden naar
theid. Die
ama, en de
derjes, die
rat eerste-
dat niet dan
appen kre-
geelovigen
uizen heb-
aarde, wel-
heeren in
noodal heb-
bels het stil-
riklijkste
Sacrament
it, en een
itter der

ng hebben
d wel ge-
en in een
Luther de
ld van een
n uitdruk-
bt derge-
e absolute
a. Het „ul-
vigen,” dat
md en als
luther toen
it die ban-
der ooren
de guiden
geelovigen
en trechter
ds Woord
de Heilige
oeping en
n desnoods
r de rech-
ten; moest

het te breken met priester of leeraar die
zich aan dat Woord, ook in de kerkre-
geering niet stoorde; en zelve te handelen
krachtens den last dien God hun had op-
gelegd.

Dit was voor de Hervorming der 16e
eeuw niet maar *bijnaak*, maar het gold als het
hoofding. De toon door Luther in dit
en volgende geschriften aangelagen is dan
ook grondtoon, zoo van de Lutherse als
Zwingliaanse en Calvinistische Hervor-
ming gebleven. En theoloog na theoloog
heeft zich uitgeput, om met hand en tand
zich dit deugdelijk recht der geloovigen te
bevestigen.

Meer nog, ze hebben dit niet enkel in
theorie staande gehouden, maar ook op
elk punt van de slaglinie, in elk land en
onder allerlei vorm *practisch* doorgezet.

Ze deden dit op één dezer zes manieren.
Van het toenmalig Hiërarchisch kerk-
verband maakte men zich los, brak er mee
en voerde een andere orde van zaken in:
1°, doordien heel een volk, met de Over-
heid aan het hoofd, met de Hiërarchie
brak;

2°, doordien geheele groepen van kerken
saam met de Hiërarchie brakten;

3°, doordien een plaatselijk kerk, onder
leiding van haar ambtsdragers, met de Hiër-
archie brak en met andere kerken een
ander kerkverband zocht;

4°, doordien enkele betere ambtsdragers
met een deel der geloovigen, zich opmaakten,
om de breuke met het Hiërarchisch kerk-
verband te voltrekken.

5°, doordien het beste deel der geloov-
igen saam kwam, hun ontrouwe ambtsdr-
gers vervallen verklaarde, en andere ambts-
dragers koos;

en 6°, doordien een klein getal geloov-
igen, onmachtig om tegen den stroom op
te roeien, en met het Hiërarchisch kerk-
verband en met hun plaatselijke kerk-
braken, en op ander erf zich opnieuw een
kerk formeerden.

Zelfs in de kerk van Amsterdam is het
in de dagen der Hervorming op deze en
geen andere wijze toegestaan. Een betrek-
kelijk klein getal geloovigen kwam in een
schuur saam, om onder leiding van een
consulent uit Delft, ouderlingen en di-
akenen te kiezen, en uit dezen kerkeraad
is heel de volgende organisatie van de
kerk van Amsterdam voortgekomen. Allens
vies het grootste deel der bevolking deren
kerkeraad bij. En toen ook de Overheid
haar de kerken en gebouwen herschonk,
kwam alles in het gereede.

Hieruit ziet men, dat de kerken in Do-
leantie, die zich op het „ambt der geloov-
igen” beroepen, niet uit de Heilige Schrift
een enigszins betwistbare stelling afleiden,
of enkel afgingen op een los daarheen ge-
worpen stelling van een veelvuldig theo-
loog. Neen, maar dat zij in dit beroep op
het „ambt der geloovigen” weer de *aan-
neming van het gansche leven der Hervorming*
hooftzaken, en daarbij steunden op wat in de
kloke dagen der 16de eeuw de gemeen-
schappelijke overtuiging van alle waarlijk
Gereformeerden was en niet minder op hun
dappere en consequente practijk.

Dit maakt het juist voor onze Synodale
Hiërarchie zoo waaipend. Ze hebben toch
niet enkel het getuigenis hunner broede-
ren uit *den* tijd en hun *eigen* vroegere
practijken tegen zich, maar ze staan met
hun Hiërarchisch beweren even lijnrecht
gekant *en* tegen de primordiale belijdenis
van Luther en onze eerste Hervormers, en
tegen de practijk, waaruit de toenmalige
Reformatie is voortgekomen, en tegen de
theologische ontwikkeling die onze grootste
Gereformeerde theologen, met name Voetius,
aan deze theorie en deze practijk gaven.

Tot bevestiging van de overtuiging der
broederen, die hun roeping om in Dolean-
tie te gaan, inzagen; ter opwekking, om pe-
lijken weg in te slaan, aan de broederen
die onder de Synodale Hiërarchie zitten
bleven; en mocht het zijn met het doel,
om ook enkelen onzer betere mannen,
die thans als pleitbezorgers van de Syno-
dale Hiërarchie optreden, nog de oogen te
doen opengaan voor het vergrip dat ze
tegen Gods ordinantie plegen, zal het
daarom noodig zijn, geheel dit stuk over
de *Macht en de Vrijheid* der kerken, dui-
delijk aan onze lezers voor te leggen.

Gijbertus Voetius zegt er van, dat de
kerkelijke *macht* toekomt niet aan de
leeraren en opzieners, maar aan de *kerk*
zelve.

Op de vraag toch, wie in het bezit van
de kerkelijke *macht* is? antwoordt hij: „De
uitwendige, zichtbare en geconstitueerde
gemeente, als zoodanig, gelijk ze op zekere
plaats vergaderd is.” Zoo echter dat deze
gemeente haar kerkelijke *macht* niet bezit
uit zich zelve, maar ze ontving in *ambte-
lijke opdracht van Christus, die haar Hoofd,*
Heere en Koning is. En eindelijk dat de
wijze, waarop deze kerkelijke ambtelijke
macht in de gemeente rust en op haar
geleed is, afhangt van de wijze waarop de
geloovigen, bij het formieren van hun
instituut, overeengekomen zijn en zich loe-
deratit aaneensloten. Daar toch, zegt hij,
de geloovigen, die aldus vergaderen, aan
deze zichtbare kerk haar *vorm* geven, zoo
zijn zij het ook, die in naam van Christus
de *macht* in het Instituut inbrengen, naar
den bekenden stelregel: *Qui dat formam,*
dat consequentia formam; d. i. Hij die de
formatie tot stand brengt, brengt ook in
die formatie, wat uit die formatie als zoon-
dign voortvloeit.

Deze *macht der kerk* nu, die uit Chris-
tus als Koning in de gemeente daalt en
door de gemeente namens Christus in het
kerkelijke Instituut wordt gebruikt, deelt
Voetius in drieën onderdeelen. Ze is, zegt
hij, deels van *leerstellingen*, deels van *rege-
renden*, deels van *rechterlijken aard*.

De *leerstellige* *macht* der kerk bestaat,
dus gaat hij voort, in de *macht* om uit de
Heilige Schrift leerstukken vast te stellen,
aan de consciëntien voor te leggen en op
de personen toe te passen. En zulks met
het zegel der Sacramenten; en is ten andere
de *macht*, om in gevallen van twijfel en
onzekerheid een oplossing van ingewikkelde
vragen uit Gods Woord te geven.

De *regerende* *macht* strekt deels om
regelingen en bepalingen vast te stellen, voor
de inrichting van het kerkelijk huishouden,
en deels om, naar luid dezer regelingen en
bepalingen, het huishouden der kerk te
voeren.

De *rechterlijke* *macht* eindelijk is de
macht, om censuur uit te oefenen en te
bannen, en omgekeerd de uitgebaanen
weer in de gemeenschap der kerk op te
nemen. Alsook de *macht* om de kerkelijke
gemeenschap of het kerkverband met kerken,
leeraren en lidmaten te sluiten, op te zeggen
of te verbreken.

Deze drievoudige *macht* nu voor wat
de *leer*, de *regeling* en de *rechtspraak* der
kerk aangaat, berust primordiaal bij Christus
als onzen Souverein; vloeit uit hem in zijn
geloovigen; wordt door de vergadering der
geloovigen in hun instituut of kerkformatie
gebracht; en komt in die kerkformatie aan
de „geloovigen” toe.

Zoo echter dat bij de „geloovigen” on-
derscheiden worde tusschen deze *macht*
voorzoover ze aan alle geloovigen toe-
komt, en voorzoover ze op enkele geloov-
igen geleed is, die als voorgangers van
Christus wege besteld zijn.

Op deze onderscheiding komt ons volgend
artikel.

Volgaarne voldoen we aan het verzoek
van Ds. Van Lingen, om een tweetal op-
merkingen op ons jongste nummer onder
de oogen onzer lezers te brengen.

De eerste is deze:

In de eerste plaats moet ik mijn groote
blijdschap betuigen, dat volgens uw schrijven
mijn klachten hebben medegewerkt „om de
synodale vergadering te Utrecht tot een
ernstig vermaan te bewegen”. Zoo is het
doel van mijn schrijven in zooverre
bereikt, en ik dank daarvoor den Heere, te
meer, omdat van dat vermaan, gelijk mede
door u is verklaard, niet aan mij, maar aan God
den Heere de eere toekomt. Dit weet ik, dat
door Gods gerade gedurig in mijn harte is:
„Niet ons, niet ons, nu naam alleen zijt de
eere”, en — de *Heraut* werkt zeker week
na week mede, om mij het tegenovergestelde
van eere te doen toekomen, een uitnemend
middel tevens, om allen, wien het om eere te
doen is, den mond te snoeten.

Tot het laatste zullen we het zwijgen
doen. Elk *Heraut* lezer oordeelt, in welk
nummer, in welke kolom, of in welken re-
gel van ons blad we ooit anders dan met
heide en waardeering van onzen broeder Ds.
Van Lingen gesproken hebben. Zelfs in het
jongste nummer nog noemden we hem „den
beminden broeder”, en we deden dit uit
de warmte van ons hart.

Doch dit slechts ter loops. Doerover is
de tweede opmerking die Ds. Van Lingen
onmiddellijk op de eerste volgen laat.

Hij formuleert ze aldus:

Minder aangenaam was mij echter de mede-
deeling, dat een tweetal broeders, terecht als
„beiden bij mij even geliefd”, voorgesteld door
de synode waren gedeputeerd, „opdat de ver-
wijzing naar de classis Arnhem voor mij niet
te pijnlijk zou zijn.”

Mijnheer de Redacteur! Het zij mij gegund
door middel van uw blad voor de leden van de
classis en synode, ja van alle kerken uit te
spreken, dat ik van mijn God genade voor
genade verwacht, maar van classis en synode
niets dan recht. Ik wils elke verzilvering der
bittere medicijn volstrekt af.

Uw woord heet er mij toe genoodzaakt dien
zeer geliefden broederen mede te deelen, dat
ik hen *tot dat doel* niet kan ontvangen. Acht
classis of synode, dat ik een der tuchtmidde-
len verdiend heb, dat zij zonder aanzien des
persoons tewerkgaan, ook ten opzichte van
mij, die elke toekenning van een kerkelijk ambt,
waarin het genootschap mij stelde, blijft verwer-
pen, en voor de bediening des Woords geen
anderen grond ken, dan Paulus in Gal. 1:1
noemt.

Hierop veroorloven we ons drieërlei
opmerking.

1°. Van „genade” voor „recht” was geen
sprake. „Genade” voor „recht” is een be-
grip uit de *wereldsche* rechtspleging; niet uit
de kerk. De kerk kent dit niet. Maar wat
de kerk wel kent is broederlijke liefde,
is minzaamheid, is zoekende welwillend-
heid, tegemoetkomende dienstvaardigheid.
„Die de meeste onder u wil wezen, zij
aller dienaar.” In dien geest en zin nu kwam
ook de Synode, naar eisch der Heilige
Schrift, broeder Van Lingen te gemeet.

Strafrecht kent de Overheid, niet de Gere-
formeerde kerk. Deze kent alleen *tucht*.
En van *tucht* kon ten opzichte van Ds.
Van Lingen natuurlijk ganschelijc geen sprake
wezen, daar niemand een klacht tegen hem
had ingediend; wel hij tegen de kerken.

Dit rust dus op een misverstand.

Al wat de Synode deed was, Ds. Van
Lingen aan een antwoord op zijn klacht te
helpen. Dit mocht zij, naar haar overtuig-
ing, *zelve* niet doen. Deswege verwees zij
hem naar de Classis. Doch om tevens blijk
van *goeden wille* en *broederlijke liefde* te
geven, deputeerde zij twee broederen om
met de classisale Deputaten mede te gaan.

2°. Dat Ds. Van Lingen welget
broederen Dr. Van den Bergh en Dr. De
Hartogh, die de Synode naar hem depu-
teerde, te ontvangen, komt niet overeen
met de broederlijke liefde en kan dus nooit
goed voor onzen Heere zijn.

Iets wat te meer klemde, daar Br. Van
Lingen ze wel zou ontvangen hebben, indien
de *Heraut* anders gesproken had; en wat
de *Heraut* schrijft of niet schrijft natuurlijk
in niets de Synode aangaat, noch de qual-
iteit van haar Deputaten.

En 3°. In Gal. 1:1 zegt de heilige Pau-
lus, dat hij als *apostel*, wel als *apostel*,

geroepen is „niet van menschen noch door
menschen, maar door Jesus Christus.”

Hierbij nu tekenen onze kanteekenen
zeer terecht aan:

Namelijk, die bloote menschen, ofte niet
dan menschen zijn. Deze beschrijvinge doet
d'Apostel daar by, om zijne Apostolische be-
roeping ende autoriteit staande te houden
tegen de lasteringen der valse Apostelen,
die seiden dat hy niet wettelijk tot het Apostel-
schap en was beroepen. Want daar is twee-
derley wetlige beroeping tot den dienst des
woorts: een die ordinari is, welke geschiet
wel van Godt, maar door menschen, de orden
Gods daer in volgende: zoodanig is de be-
roeping van de ordinari Dienaren des
woorts. Ende daer is eene beroeping, die
sonder dienst der menschen van Godt selve,
ofte van den Heere Christo geschiet: zooda-
nig is geweest de beroeping der Propheten
in 't Oude Testament, ende der Apostelen in
't Nieuwe Testament. Deze beroeping is extra-
ordinari, ende altyt vergeselschap met de
gave van niet te kunnen dwalen in 't leeren,
1 Petr. 1:21. Joan. 16:13. Dat d'Apostel
Paulus door sulke extra-ordinari beroeping
beroepen is, wort klaerlijk beschreven Act. 9:
capp. 9:22.

Zoo is het dan duidelijk dat Paulus hier
volstrekt niet den grondslag aangeeft voor
de *gewone* Dienaren des Woords, maar al-
leen voor de extra-ordinari bediening van
Propheten en Apostelen.

En wat voorts de vraag betreft, of de
Hervormers al dan niet hun roeping tot
den Dienst uit de Roomsche kerk mee-
brachten, zij het ons vergund te verwijzen
naar het eensluidend oordeel der Gerefor-
meerde theologen, die hierover steeds in
dezer voege oordeelden:

Daar zijn twee soorten van Hervormers ge-
weest. Eenige hadden hunne roeping reeds in
de Roomsche Kerk verkregen, de andere heb-
ben de hunne van de Kerken, die hen hebben
beroepen, ontvangen.

Ten aanzien van de eerste kan men hunne
roeping niet betwisten, omdat zij dazelve in
de Roomsche Kerk, op de wijze die daartoe
in gebruik was, hadden bekomen. De Rooms-
gezinde, geloovende dat de verordening van
hunne Kerk een onuitsprekelijk teken was
in de ziel van die deszelve ontving, indrukt,
kennen dan niet zeggen, dat de verordening
dezer Hervormers, die uit de Roomsche Kerk
zijn uitgegaan, vernietigt is geweest.

Men zal zeggen, dat, indien de Roomsche
Kerk een Valse Kerk is, de roeping, die
men daar in heeft bekomen, niet goed is. Maar
men antwoordt, dat, schoon de Roomsche
Kerk voor de Hervorming zeer verdorven was,
het wezen van den dienst daar echter in was
bewaart, de grond van de Christelijke leer
daar in nog met haare zaligmakende kragt,
die zich in zommigen openbaarde, behouden
zijnde. 3. Dat, indien 'er niet aan deze roe-
pingen hapde, de eerste Hervormers deszelve
van al het onrein, dat 'er in was, ontslaagen,
en van al 't quaad gezuiverd hebben.

Men zal nog zeggen, dat zij van hunne roe-
ping vervallen zijn, omdat zij de leer van de
Roomsche Kerk hebben bestreden, en de in-
zichten van die hen tot den H. Dienst hadden
geroepen, niet hebben opgevolgt.

Ik antwoordt, dat, indien zij de inzichten van
die hen hadden geroepen, niet hebben gevolgt,
hebben zij het oogmerk van God, die de eerste
oorzaak van hunne roeping is, in het oog ge-
houden, met de waarheid te verkondigen, en
Christus veele zielen te winnen. Tgn anderen
moet men het algemeen insigt en oogmerk
van de Roomsche Kerk van haar bijzonder
oogmerk onderscheiden. Volgens het eerste
gaf de Roomsche Kerk bevel aan die zij be-
trief, de waarheid te prediken, en dit is het
oogmerk dat onze Hervormers hebben moeten
volgen, en gevolgt hebben. Maar, ten aanzien
van het tweede oogmerk, gaf en geeft zij nog
bevel zulke en zulke leerstukken te prediken,
daar de eene van goed, en de andere quaad
zijn. Derhalven, wanneer onze Hervormers de
valsheid van de leerstukken van de Room-
sche Kerk erkent en bestreden hebben, waar
toe zij genoodzaakt waren genadigt, nadien
ieder het is, wanneer het op het bestrijden
van de dwaling en het verdedigen der waar-
heid aankomt, hebben zij van hunne roeping
dat 'er quaad aan was, afgetrokken, en dat
'er goed in was, hebben zij behouden.

Desgevorderd zijn we bereid, wat dit
institute punt betreft, bewijzen te leveren,
zoo veel men wil.

Voor het overige beschouwen we dit in-
cident, wat ons blad aangaat, als geslo-
ten.

— — — — —

Een inzender legt ons deze vraag voor:

Terecht hebben de uitgetreden kerken ge-
oordeeld dat de „aanneming” onder de Syno-
dale Hiërarchie niet zonder voorbehoud als
afgelegde belijdenis moet worden aangemerkt.
Van alle lidmaten, die verzoeken op de dupli-
caatlidmatenboeken te worden ingeschreven,
wordt dan ook de dubbele verklaring geëischt,
dat zij 1° instemmen met de aangevangen refo-
rmatie en 2° de tweede doopvraag toestemmend
beantwoorden. Dit is *de* voorzeeker. Maar is
het ook *gevoeg*?

Zoo ja, dan meet men, m. i. met tweelei
maatstaf.

Dan wordt van hen, die *thans* belijdenis
afleggen, niet gevraagd dan van hen, die het
onder den Synodalen kerkeraad deden.

Maar dan heeft men zoodoende ook twee-
lei lidmaten. Dezen tot wie men zeggen
mag en moet: *Ge moogt* van de tafel des Heeren
niet afbliven, en anderen tot wie men *zoo*
niet mag spreken. Zou het niet alleszins geoor-
loofd zijn, ter heilighouding van 's Heeren Disch,
met allen die zich ter inschrijving in het dupli-
caatlidmatenboek aanmelden, eerst te spreken
en, wanneer blijkt dat zij onkundig zijn van
den weg der zaligheid, hun op te leggen de
catechisatie te bezoeken? En allen zonder
onderscheid er op te wijzen dat persoonlijk
geloof vereischt wordt om in eene Geref. kerk
toegelaten te worden tot het heilig Avondmaal?

Want dat beduidt immers het ingeschreven
worden in het duplicaatlidmatenboek?

Het antwoord op deze vraag kan niet
moeilijk zijn.

In de 16e eeuw waren alle lidmaten der
kerk bij den pastoor of de leerling geweest,
door den bisschop gevormd, en op dien
grond tot de heilige Communie toegelaten.

Toen nu de Hervorming doorbrak en een
goed deel der communicanten tot beter in-
zicht geraakte, kwamen deze in verzet tegen
het bestuur hunner kerk, en gingen er op al-
lerlei wijze toe over, om hun kerk beter en
zuiverder te formieren.

De namen dier lieden schreef men in
een boek, en als er morgen en overmorgen
weer andere lidmaten opdaagden, die eveneens
tot beter inzicht kwamen en nu met de
zuiverder formatie wilden meegaan, schreef
men hun naam er bij, ze beschouwende
als communicanten.

Om echter misbruik te voorkomen, on-
dervroeg men hen naar de oprechtheid
hunner keuze, en om te maken dat geen
Doopersche dwaling insloep, lette men er op,
dat ze ook hier niet mee behept waren.

Liep nu alles wel, dan hadden ze toe-
gang tot het heilig Avondmaal, waartoe men
telkens door de ouderlingen met hen sprak.
En bleek dan, dat er verkeerde inkruip-
selen waren, dan onderwees men hen nader,
en bestond er halsstarrigheid, dan bracht
men hen onder censuur.

Eerst later, toen de beide kerkformatie
(de Roomsche en de Gereformeerde) naast
elkaar kwamen te staan, beschouwde men
voorhands de Roomschen als nog geen lid-
maat en eischte men van hen voorafgaande
openbare belijdenis.

Zoo doet men ook nu, en men doet er
wel mee.

Het is, althans op dit oogenblik, nog
geen nieuwe aangeworven en aangemon-
sterde bemanning, maar de oude bemanning,
die op vlot en plank en ra uit de schip-
breuk komt aandrijven, en op een beteren
bodem weder saamkomt.

De regel is dus hoogst eenvoudig.

Hij luidt: Handel nu evenzo, als ge
zoudt gehandeld hebben, indien ge (zonder
bemoedijkt te worden) uw kerk in de kerk
hadt kunnen hervormen.

Stel b. v. in Zeist ware de kerkeraad
allengs in geheel Gereformeerde handen
gekomen, en de classis ware Gereformeerde
geworden, en de Synode eveneens, zoodat
niets den kerkeraad gehinderd had, geheel
naar Gods Woord op te treden. In dat geval
nu zou deze kerkeraad zijn lidmatenboek
niet verscheurd hebben, en evenmin
maals „aanneming” of „belijdenis” gevraagd
hebben van hen die tot die heilig Avond-
maal waren toegelaten; maar hij zou door
de ouderlingen met elk lid gesproken heb-
ben, en wien hij bevond, onzuiver te staan,
hebben onderricht; en iegelijk in liefde
hebben zoeken te winnen; en eerst bij ge-
bleken halsstarrigheid tot censuur en ban-
nisement zijn overgegaan.

Misschien zou hij in zulk een geval de
geheele gemeente hebben kunnen oproepen,
om met ichaldbelijdenis over vroeger mis-
bruik en oude dwaling, met God den Heere
in een nieuw verbond op zijn waarheid te
treden, en alle leden hebben kunnen uit-
noodigen dit verbond met onderteekening
der formulieren te bekrachtigen; maar meer
doen kon hij niet.

Welnu zoo handelen ook thans de ont-
komene kerken.

Ze vragen onderteekening als vernieuwing
van het verbond op grond van Gods waar-
heid. Ze houden acht op de leden, en
spreken met de dwalenden. Maar met hals-
starrigheid komen zij bijna alet in aan-
king, eenvoudig omdat de halsstarrigen onder
het Synodale juk blijven, en de deur dicht
doen als er een ouderling van de ont-
komene kerk aanklopt.

KUYPER.

— — — — —

Uit de pers.

In *Maranatha* is Ds. Notten uit Rotterdam
over de hereniging van alle Gereformeerden
aan het woord.

Gelijk bekend is, behoort Ds. Notten onder
de leeraars, die van meet af zeer sterk op her-
eniging aandrongen, en die, meer nog dan
anderen, gloed voor deze schoone zaak in zijn
hart voelde branden.

Daarom hebbe ook zijn woord hier een plaats.

Zoals bekend is, werd een concept-act van ineen-
smelting ontworpen, en liepden de Synoden te Utrecht
en te Kampen zich deser dinge bezig met de vraag,
of zij al dan niet met advies tot aanneming naar de
kerkeraden gezonden kon worden.

De acte niet nemen wij niet op, wij zij in zooveel
bladen plaats vond en derhalve reeds onder de oogen
niet te ontkennen.

De Utrechtsche Synode nam haar na korte, warme
discussie met eenparige stemmen onvriendelijk aan.

Ten Kampen ging dit zoo voortspoedig niet. Wel was
de geest er uitstekend, gelijk al aanstonds uit het in-
tenuen opengangswoord en het hartelijk gebied van
van den Voorzitter mocht worden vermoed; wel wer-
den er heilige toespoken gehouden die onduidelijk-
heden gaven van de innige beguete, om salm
te brengen wat bij eikander behoort; wel was de
fractie, die niet bewees de vereniging te begeren,
uiterst klein; maar toch was volen niet om verwacht
hadden dat de concept acte, en zooda zij daar lag, met
enthousiasme zou zijn aangenomen, gebeurde niet.

Wel werden de consideranten en voorts 11 van de
14 punten van regeling aangenomen; maar bij meere-
derheid van stemmen werd ongemak; dat na de ver-
eeniging in plaats, waar reeds een Chr. Geref.
doerende moest worden tegengegaan, en dat in
beginsel de kerk zelf geheel voor de opleiding van
haar leeraars zorgen moest.

Tot eer van de Utrechtsche Synode moet gered,
dat zij, wat het eerste betreft, zooda mogelijk rege-
meest kwam. Zij deed meer. Zij zond zelfs een Depu-
teerde naar de Synode te Kampen, ten einde te trachten
haar met deze tegenwoordigheid te bevredigen en tot
tergening van het tweede herwaart te bewegen.

Het was echter vruchteloos.

Is nu de hoop op vereniging afgesneden?

Er werden 3 broeders benoemd om de zaak hangende
te houden en in correspondentie te blijven met de
Utrechtsche Deputaten. Immidels zal de acte met
memorie van toelichting aan de kerkeraden worden
gezonden.

De gementen ronden dan haar gevoelen op aan de
classen, en deze aan de Provincien. Als twee Provin-
ciën om de zaak der vereniging een verzoegde Synode
willen, zal Friesland die samenroepen. Ook de Com-
missie zelve kan hierover alle provincien aanschrijven,
indien zij resultaten heeft.

Ook de Utrechtsche Synode heeft Deputaten be-
noemd Over en weer hebben de Synoden in recht
broederlijk schrijven het eindresultaat der overwe-
gingen ingezonden. Uit deze brieven blijkt, hoe er
aan beide zijden smarteloos was, vanwege het zels
nog niet aanvankelijk tot stand komen eener ierec-
ting, die toch komen moet, zal de zaak des Heeren in
deze landen niet onberekenbare schade lijden.

Wij durven niet vooruitloopen. Toen eenmaal

de consideranten van de acte werden aangenomen,
hadden wij niet vermoed, dat de zaak op genoemde
punten van behandeling zou hebben kunnen afsluiten.

Het eerste derwaard Synode van Kampen, hoe-
veel er ook voor te zeggen valt, al slechts het blijven
onder de organisatie van 1816 bevoorlief, of het scheid-
wezen ten goede komen; en de vraag betreffende de
opleiding van Evangeliedienaren had o. i. geheel on-
beantwoord kunnen blijven, om eerst op de eerste
Synode der vereenigde kerken, dus in gemeenschaps-
pelijk overleg, te worden beslist.

En dan volgt er eene opmerking, die toont,
hoe ook reeds vroeger, geheel buiten deze
quaestie om, ruimer en milder inzichten door-
drongen.

Op vroegere Synoden der Chr. Geref. kerk was
ernstig sprake om de Theol. School te verplaatsen.
Elke poging om het wetenschappelijk gehalte der op-
leiding van Evangeliedienaren te verbeteren en hunne
„bildung” te bevorderen, moest toegelicht. Een Theo-
logische School moogte goed, en de Theol. School te
Kampen moogte innemend zijn, een Universiteit is te
verkiezen; en de verbintenis van de Theol. School als
Seminarie aan de Vrije Universiteit, mis deze was haar
Theol. Faculteit bereikt zich stelde onder toezicht der
kerken, kan o. i. niet anders dan voorloofdig zijn.

Intusschen, de Heere regert. Hij zij ons arm volk
genadig. Wij hebben den zegen der vereniging der
gereformeerden in deze landen op veelvoudige wijze
verbeurd. Verdien

gemeen werd gevoeld, dat men zeer te waken had, dat de ambten naar Gods Woord ingeset, niet vernemen worden.

Een voorloofst voorstel wordt ingediend om deputaten te benoemen met opdracht Reformatie te bewerkten in die kerken, die nog onder het Synodaal verband staan.

Een ander voorloofst voorstel, om de Geldersche Kerkbode tot het officieel orgaan van de kerken dezer classis te maken, en om een oeffenaar vanwege de classis aan te stellen om op te treden ter vervanging van den dienaar des Woord, de vacaturebeurten vervullende, wordt met het vorige aangehouden tot een volgende vergadering.

Nadat nog een uitvoerige bespreking over den heiligen Doop had plaatsgehad, werd de vergadering met dankzegging en gebed door Ds. Stroos gesloten.

T. J. Vissers, Scriba.

SPRANG, 6 Febr. Heden leed onze kerk een treffend verlies door het overlijden van onzen president-ouderling, den Eerw. Heer broeder A. Vos Az. Was hij, sedert den beginne der reformatie alhier, sukkelend, toch was hij der gemeente tot grooten steun, door zijn wijs en voorzichtig beleid in elke voorkomende omstandigheid.

Doch hoe smartelijk dit verlies ook moge zijn, wanneer wij op 't uitwendig zien, waarmede de Heere onze gemeente bezoekt, aan de andere zijde mogen wij hem blijmoedig nastaren, daar hij voor zijn heengaan getuigenis mocht geven, door de genade Gods, van de hoop, die in hem was, die niet beschaamt, omdat de liefde Gods in 't hart is uitgestort, wetende met den apostel Paulus (2 Cor. 5: 1) dat, zoo zijn aardse huis dezes tabernakels gebroken werd, hij een gebouw van God had, een huis, niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen.

Geve de Heere God, die dezen waardigen en veelgeliefden broeder uit deze strijdende in de triomfeerende kerk overplaatste, onze gemeente spoedig een anderen ambtsdrager in zijne plaats, die de belangen der kerke Christi op gelijke wijze weet te waardeeren en te vervullen; opdat de wonde, die Hij sloeg, weer geheeld worde in die kranke plaats, en alzoo zijn Sion in deze gemeente nog bloeien moge tot eer zijns naams.

G. Kuyvers, Scriba.

Dinsdag 5 Februari des namiddags te 2 uren werd de eerste steen gelegd van het Kerkgebouw, genaamd Beth-El, voor de Geref. Gemeente, door het jongste zoonke van den leeraar der gemeente.

De secretaris der kerkelijke bouwvereniging, Ds. C. Groeneweg, hield daarbij een korte toespraak.

Deze toespraak werd met gebed gesloten.

Aan de Classis.

Eerwaarde Broeders!

De deputaten der gecombineerde Classen van Zeeland voor de kerkelijke hereniging met de Gemeente van wijlen Ds. Ledebor hebben de eer aan de betrokken Classis te berichten, dat de voorgenomen Conferentie van Afgewarpten der Classen met de Kerkeraden van bedoelde Gemeenten op 27 Februari a. s. niet kan plaats hebben.

De vergadering der Classen Zeeland op Woensdag 6 Maart zal inzake deze Conferentie nadere beslissing hebben te nemen.

Met die beslissing zal de acturius dezer Classen U in kennis stellen.

Namens Deputaten voornoemd

P. J. W. KLAARHAGER,

A. B. CRUCQ.

Middelburg, 13 Februari 1889.

Voor Kinderen.

HET BEROUW.

II.

Maar Gode zij dank, het is niet alzoze gebleven. Hem zij daarvan al de eer, en hoe het toeging wil ik u vertellen.

Even buiten het dorp stond een school en daar dicht bij een vijf of zes huisjes. 't Waren alle nieuwe gebouwen, die de heer van het dorp had laten zetten. De school was voor kleine kinderen; de onderwijzeres woonde er boven. De huisjes werden voor heel weinig geld verhuurd aan oude, arme lieden, die op deze wijze goedkoop en goed gehuisvest waren.

In een van de huisjes woonde een weduwe, die in het dorp 'oude Betje' werd genoemd. Ik denk dat er haast niemand meer leeft, die haar nog heeft gekend. Maar ik kan mij haar nog heel goed voorstellen. Zij woonde geheel alleen, want haar man was dood en haar kinderen hier en daar verspreid. Zij was arm, doch deze en gene hielp haar als 't noodig was, en zelf bebouwde zij nog het tuintje, dat achter haar woning lag. In den winter zorgde de dorpsheer nog al eens voor haar, zoodat zij geen gebrek leed.

Zij was een vrome vrouw. Dikwijls hoorden we haar in haar tuintje of in huis psalmen zingen. Als zij bij ons kwam, wat wel eens gebeurde, was zij altijd vriendelijk voor ons kinderen, ja bracht, hoe arm zij ook was, nog dikwijls iets mee, b.v. appelen of peren. Mijn ouders hadden graag dat zij kwam, en spraken dan veel met haar over het Woord Gods en over de dingen des Heeren. Dat vond ik echter niet prettig om naar te luisteren, en zoodra ik de appelen had liep ik weg om te spelen.

Toch verwonderde het mij wel eens, hoe zoo'n oude vrouw nog van ons houden kon, en dat zij niet veeleer knorde en bromde. Want zij had, om de waarheid te zeggen, meer last dan genoegen van ons. De steenen die wij wierpen, kwamen meer dan eens in haar tuin terecht en bedreigden haar vensters. Sommige jongens waren zelfs onbegrijpende genoeg, om de appelen te knippen van een boom, die vlak bij de schutting van haar tuintje stond. Eens kregen wij in het hoofd om het beekje, dat langs haar grond liep, te verstoppen met steenen en zand, die wij een heel hooger op er in wierpen. Zoo deden we haar veel verdriet en last, en of ze ons al vriendelijk vroeg het te laten, wij lachten wat om 'oude Betje', ook als zij ons waarschuwde, niet zoo hoog in de boomen te klimmen, wij ze vroegen of laat een ongeluk zonden krijgen. Bij onze ouders echter klaagde zij zelden of nooit. Dat was misschien niet goed. Want zeker zou vader mij die streken, vooral tegen oude Betje, wel afgeleid hebben.

Op zekeren namiddag waren wij aan 't spelen in het bosch, dicht bij de bewaarschool. Ben van ons sloeg den bal mis, zoodat hij over de lage schutting van Betjes tuintje vloog. Ben, twee, drie sprong onze vriend den bal

na. 't Duurde echter nog al lang eer de knaap terugkeerde. Eindelijk kwam hij.

„Jongens!“, zoo riep hij, „daar heb ik wat gezien!“

„Zoo? Wat dan?“

„Oude Bet zit te slapen in haar leuningstoel in de achterkamer.“

„Nu, wat zou dat?“ vroeg ik.

„We moesten haar eens aan 't schrikken maken“, antwoordde de boozee knaap; „als we eens een kluit aard tegen het raam gooiden; dan wordt zij wakker en weet niet wat er gebeurd is.“

Dat was juist een kluitje naar mijn hand. Wel begreep ik, dat het licht een vensterklas zou kosten, maar, dacht ik, ik zal 't wel zoo aanleggen, dat er niets breekt.

Met een kluitje aard en een flink kluitje aard; en wij gingen allen naar het tuintje en klommen op de schutting.

„Mik nu goed“, riep er een.

Zoo deed ik. Een oogenblik later, daar smorde de kluitje aard door de lucht en... trof het venster. We behoefden er niet aan te twijfelen, want — er kraakte en brak iets; rinkelend rolden de glasscherven naar beneden. Of de oude vrouw er wakker van werd behoefde we niet te vragen. We keken er echter niet naar. Verschrikt sprongen we van de schutting en stoven uiteen. De een borg zich hier, de ander daar. Doch 't duurde niet lang, of we troffen elkaar in het bosch weer aan.

„Gij hebt wat moois gedaan, Jan“, riepen ze mij toe. „'t was goed gemikt. Maar 't glas is stuk.“

„Nu, wat zou dat? Dat hindert niet“, antwoordde ik, „schoon ik toch lang niet gerust was.“

„Oude Bet zal er zeker over klagen.“

„En woudt ge mij dan verklappen?“ vroeg ik; „geen mensch weet immers wie 't gedaan heeft.“

„Neen“, sprak een ander, „maar dat begrijpen ze wel. 't Is een huis van den dorpsheer en hij moet de stukken ruit laten maken. Denkt gij dan, dat hij niet zal vragen hoe 't gekomen is?“

Dat was waar, en maakte mij nog benauwder. 't Speet mij al, dat ik oude Bet had doen schrikken, maar dan de dorpsheer, met wien niet te spotten viel! Als Bet het hem eens vertelde!

Ik had geen lust meer in spelen, en we dropen allen stiltejes af naar huis.

(Wordt vervolgd.)

AAN VRAGERS.

J. O. te S. — Het woord „zweer“ beduidde in het oudere Nederlandsch ook „schoonverhaal“. In de nieuwe uitgaven van den Bijbel wordt dan ook terecht het laatste woord gebruikt. Met het eerste raakt men in de war — gelijk gij zelf, niet waar?

D. V. beduidt: *Deo volente*, d. i.: „Zoo God wil.“

N. te W. — Het is volkomen juist, dat we het woord „martelaar“ verkeerd gebruiken. *Wandelaar* (van *wandelen*) is: een die wandelt. Zoo ook *martelaar* (van *martelen*): een die martelt, niet: die gemarteld wordt. Ik heb een dierenplager nog wel eens hooren toeroepen: „Foei, jij martelaar!“ We dienen nu echter het woord te houden in de betekenis die 't heeft, al is die zoo min goed als van: brekende (*brechbare*) waan; vallende ziekte enz.

CORRESPONDENTIE.

A. v. D. te K. We hopen u spoedig te antwoorden; doch deze week gaat het niet.

HOOGENBIJK.

Ingezonden Stukken.

Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.

Zeer geachte Redactie!

Wil mij een klein plaatsje afstaan in uw veelgelezen blad voor de volgende vraag: Teikens vinden uwe lezers daarin berichten van kerken, die de Staatssynodale organisatie „afgeschafte“ hebben, en de Dordtsche Kerkenordering „weder aanvaard“. Is dit spraakgebruik wel goed te keuren?

Art. 86. toch der Kerkenorde (79 van die van 1586) verklaart plaatselijke kerken tot dergelijk optreden onbevoegd; en tegenover de om deze artikelen onwetige Staatssynodale organisatie is het niet noodig en te veel eer. Ware dus niet beter, dat voortaan in dergelijke gevallen geschreven werd (met welke woorden dan ook; mits *dezen* zin gevende) dat men constateert, dat genoemde organisatie als onwetig, goddeloos en ongerijmd eenvoudig *vervallet* is, en dat men zich *evenals* altijd sinds 1619, maar nu *zonder inschikfelteit* ervoor, onder de eeniglijk wettige Dordtsche Kerkenordering *bevinde*?

Met hoogachting en dankbetuiging.

Uw. Dw.

J. H. FERINGA,

V. D. M.

Klundert, 7 Febr. 1889.

(Reeds vroeger in onze kantteekening op de Leidsche bul spraken we in gelijken geest.)

Gereformeerde Gezindheid.

Ned. Geref. Kerken.

DRIETALLEN: Steenwijk, T. H. Woudstra te Maas sluis, G. B. Van Kesteren te Kollum en J. D. v. d. Velde te Buitenpost — Woudsend, J. D. v. d. Velde te Buitenpost, W. Ringnald te Harnhuizen en P. S. Barstra te Wassenaar.

TWETAL: Apeldoorn, D. Bakker, cand.; en de Vrije Universiteit en J. H. Houtagiers te Kootwijk.

BEROEPEN: Amerongen, J. Schotel te Haarlem. — Hoogeveen, J. D. v. d. Velden te Buitenpost. — Wommels en Hildaard, C. W. E. Ploos van Amstel, cand. te Reitsum. — Dordrecht, J. H. Feringa te Klundert. — Vlissingen en Leiden, G. H. Van Kasseel te Kollum. — Harenwoude-Koudkerke C. W. J. Van Lumme te Waarder. — Dokkum, H. J. Reijntje te Zeebarkum (zie maalt). — Oostersmeert, K. Fehrmhout te Zwartbult.

BEDANKT: Ermelo, J. Oslaga te Aarlanderveen. — Koudkerke, G. Vlieg te Leiderdorp.

Christelijke Gereformeerde Kerk.

TOT DE EVANGELISERING TOEGELIJKEN: J. Van der Sluis, cand. te Zwolle.

BEROEPEN: Uithuizermeeden, J. Sluis te Laar (graafschap Bentheim).

AANGENOMEN: Emmen, L. G. Goris R. te Langegast. — Oudekerke aan den Amstel, J. J. Dijkers te Joure. — Strobosch, J. Van der Sluis, cand.

Synodale Genootschapskerk.

ZETALLEN: Den Bommel: W. K. P. Goetere te Kerkeveer, C. J. W. Wiers van Coehoorn te Nieuwerk. — Duiveland, A. Stehouwer te Cuijck, H. W. Verhake te Schiedam, G. A. J. A. Van Tuijn te Borselen en J. Willems te 's-Heerenhoek. — Bos-

koop, J. T. L. Boonacker te Oterleek, G. Th. Geritzen te Rolde, H. J. Groenman te Kropswolde, J. A. T. Van der Meer van Kuffeler te Moordrecht, P. Meindersma te Diepenheim en J. Wilod Verspreij te Kornjum.

DRIETALLEN: Haarlem, A. J. Th. Jonker te Ellegom, J. C. Moutijn te Schiedam en W. Bolkestein te Ter Aar. — Nisse, J. G. Hulscher te Reeuwijk, P. S. Meersburg te Kithel en J. Ossewaarde te Sluis. — Apeldoorn, H. Feikes te Hoogeveen, A. Reuter te IJsselhuizen en G. Nijhuis te Berlicum.

TWETAL: Vriesseveen, J. Oosterhuis te Oostrum en B. J. Van Heiningen te Heerjansdam.

BEDANKT VOOR TOEGELIJKEN: Terkaple en Alkmar, H. W. A. van Aken te Saaxum.

BEROEPEN: Delfshaven en Lienden A. J. Loois te Verendaal. — Oud- en Nieuw Gastel, G. C. Klerk de Reus, cand. te 's-Gravenhage. — Montnildam, E. Janzen te Heemse. — Brandwijk en Gijbeland, F. J. P. Moquette te Soek. — Nieuwen, P. A. H. Van Rossum te Beck. — Cats en Geldermalsen, P. H. Versteeg te Sint Pancras. — Brouwershaven, W. M. Houwing te Havelte. — Zeevangers, D. J. Karres te Bruinisse. — Elahuisen, C. A. H. W. A. Van Aken te Saaxum. — Ypocolsa, G. A. W. Geritzen te Wierden. — Windesveer, G. Th. Geritzen te Rolde. — Nisse, J. Hulscher te Reeuwijk. — Lant, J. W. Gunning Jr. te Eerdeboek. — Groningen, J. W. Kautmann te Dinxperloo. — Westbroek, J. Bolkestein te Ter Aar. — Dordrecht, N. Gopner te Harenwoude. — Scherpenzeel, D. J. Van Dalsen te Vreeland. — Tjerikgaast, A. Jellema te IJsselhuizen.

AANGENOMEN: Rossum, L. W. Rienderhof te Ouds-hoorn. — Bellingwolde, H. J. Risseld de Wit te Borge. — Eernewoude, J. Folpners te Opperdoes. — Herwen, Aend en Pannenden, J. Th. J. Van Goens te Huisen. — Alfen aan den Rijn, J. W. H. Kalkman te Monster.

BEDANKT: Lunteren, P. J. Hopman te Neerlangbroek. — Oud-Vosmeer, H. F. O. H. Ulfers te Zehem. — St. Jansland, C. J. Six Dijkstra te Gendern. — Eenigenburg, L. Brunner, rust. pred. te Rotterdam. — Angerloo, J. W. H. Kalkman te Monster. — Montfoort, H. Bruijtel te St. Jansga en Delfstruizen. — Oosterveen en Echten, G. Van Dijk te Schiedam. — Looon op Zand, J. Beijer te Hieren. — Minnertsma, J. Pot te Dalfsen. — Hooge Zwaluwe, P. Fleringa te Babylonienvoer. — 't Wal en Honswijk, G. Van Kempen te Soesterberg. — Holten, H. W. Verhake te Schalkwijk.

Oud Geref. Kerk.

BEROEPEN: Leiden, E. Franssen te Lisse (Z.-H.)

Chr. Evangel. Kerk.

BEROEPEN: Goes, F. Cispels te Brussel.

Advertentiën.

Vergadering der Classis Arnhem op Woensdag 6 Maart a. s.

Punten ter bespreking voor 20 Februari in te zenden bij den acturius

H. J. RUTGERS,

Weerdsjestr., Arnhem.

Vrije Universiteit.

Onze hoogleeraar in de rechtsgeleerdheid Mr. De Savornin Lohman, heeft onder den titel: „Waarom en hoe lang?“ een vlugschrift het licht doen zien, dat als antwoord dienst moet doen op een uitdaging, aan hem gericht door den Amsterdamschen hoogleeraar in de letteren en wijsbegeerte Dr. C. B. Spruijt. Ten eerste kan ik ieder onzer vrienden de lezing van dit boekje (dat bij den uitgever J. A. Wormser alhier is verschenen) aanbevelen. Het optreden van den hoogleeraar Spruijt, wiens salaris, helaas! alle Amsterdamsche burgers tezamen moeten opbrengen, levert weer het duidelijkste bewijs op, hoe onbillijk en ongerijmd het toch is, te willen beweren, dat het onderwijs zoo moet zijn, dat niemand er zich aan stoeten kan (zoals in de Eerste Kamer weer met veel onhaal van woorden door den heer Altheda van Ekenstein is geleerd), en dat daaraan het onderwijs van overheidswege beantwoordt; waaruit dan ook weer volgt, dat dit onderwijs voor allen geschikt is en dus door allen ook bekostigd moet worden. Het onderwijs dus van den voortreffelijken heer Spruijt, het model-onderwijs, voor alle vaderlandsche burgers geschikt! En waarin bestaat de hooge filosofie van dezen modernen professor in de wijsbegeerte? — In het prediken van haat tegen alle Roomschen (wat voor hem ketterjagers beteekent) en wantrouwen tegen alle antirevolutionairen (of in zijne schatting bedragers); terwijl diezelfde Roomschen en Antirevolutionairen meer dan de helft der staatsburgers vertegenwoordigen. Aan zulk onderwijs te moeten mede betalen, is voorwaar wel wat al te hard! — Doch ook deze verdrukking is ons nu nog opgelegd. Tot hoe lang? — De Heere alleen weet het. Intusschen blijven wij voortbouwen, en de Heere onze God zal het ons te zijner tijd doen gelukken.

Met genoegen mag ik hier nog vermelden, dat met gunstig gevolg het candidatusexamen in de theologie heeft afgelegd de heer J. P. Schouten, die dus, naar te verwachten is, eerlang beschikbaar zal zijn, om ook door de Kerken te worden onderzocht, of hem het heerlijk ambt van bedienaar des Woords mag toevertrouwd worden.

W. HOVY.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging: Aan legaten: door notaris N. G. Geelkerken te Utrecht, van wijlen Mej. de Wed. N. Vlamming geb. Van Dijk f 1000; aan contributanten: door Ds. J. Langhout te Haarlem, in 't Oostdongerend 1 f 242,50; door den heer H. J. Ten Raai te Nede f 34; door den heer J. Smelik te 's-Gravenhage f 50,50; door den heer J. R. Heyen uit Baarn f 25; uit Vuursche f 21; uit Soestdijk f 11; samen f 571 door den heer J. H. Koppelman uit Thamen a/d A. f 18,50; door den heer G. Kuyper Gz. te Edam f 36,50; door den heer W. Lensink uit Maarsbergen f 11; uit Arnhem f 114; tezamen f 125; aan schenkingen: van B. te Brummen f 3,461/2; door den heer J. R. Heijlen van N. N. te Vuursche f 3; door Ds. J. Langhout uit Anjum f 5,25; door den heer F. Van Worden van de Chr. Jongelingsveren. te Honselersdijk f 3; door den heer G. Kuyper Gz. te Edam f 9; gecollecteerd in de school Planciusstraat van L. V. D. f 2; door den heer W. De Vroom te Harderwijk van G. Smit f 1; door den heer H. C. Van den Brink van een onbekende f 5; van den heer J. S. te 's-H. f 50,50; door den heer W. Lensink, opbrengst eener collecte bij eene samenkomst te Schaarsbergen f 3,28.

Voor de Medische Faculteit: Van een vriendenkring te Amsterdam: 48ste gave om op te wekken tot geven f 1,20.

Voor het Studietoeloo: Bij Prof. Dr. A. H. De Hartog ingekomen: gecollecteerd in Werkenden Stand van A. C. f 2,50; A. J. P. f 2; Jongelingsvereniging te Voorthuizen f 5; door W. v. M. te L. van N. N. f 2,50; Mej. H. De V. f 1,50.

S. J. SEEFAT, Penningmeester.

Lijfbaansgraft 248.

Uitgaven van J. A. WORMSER, te Amsterdam. Werken van Dr. A. KUYPER.

DAGEN VAN GOEDE BOODSCHAP.

I. In den Kerstnacht. II. De Paaschmorgen. III. Op den Pinksterdag. IV. Oud- en Nieuwjaar.

Prijs van de geheele serie in vier fraaie stempelbanden f 5,60; in vier deelen ingenaad f 3,60.

Elk deel op zichzelf is compleet en verkrijgbaar, geb. a f 1,70, ing. a f 1,20.

De teekening op de serie a f 3,60 is bij alle boekhandelaren opengesteld.

Het Werk van den Heiligen Geest.

Drie deelen van pl. m. 20 vel.

Prijs f 7,50.

Deel III is ter perse en zal weldra verschijnen. Een stempelband voor de drie deelen wordt in gereedheid gebracht.

De Vleeschwording des Woords.

Een deel postf. van pl. m. 19 vel.

Part. prijs f 1,90. Gebonden f 2,40.

Uit het Woord.

BIJBELSTUDIËN.

Tweede serie. Deelen I, II, III.

Part. prijs per deel f 3,40. Gebonden f 3,90.

HONIG UIT DEN ROTSTEEN.

DEEL II.

Part. prijs f 2,90. Gebonden f 3,40.

De twaalf Patriarchen.

BIJBELSKE KARAKTERSTUDIËN.

Prijs net ingebonden f 1,—, ingenaad f 0,75.

Wie overfemt zich over een ellendige?

De Ned. Geref. Kerk te Kooten (Friesland) heeft noodig een schuldenlast af te doen van f 2500. Hij, die de armen dezer wereld heeft uitverkoren, heeft ook hier onder de heidebooners de zijnen, Koningskinderen in hutten van plagen, hout of riet. Wie kan zijn God danken voor de hem geschonken gaven, terwijl een arme zuster van ellende dreigt om te komen? Dat vele handen in liefde worden uitgestoken tot redding van deze arme zusterkerk!

Het Bestuur der Kerkelijke Kas, R. HOEKSTRA, Both.

Kooten, 12 Febr. 1889. (529)

P.S. Ds. H. K. ZIJLSTRA verklaart zich mede bereid tot ontvangst der gaven.

Amerikaansche Orgels.

Steds voorhanden groote sortering Amerikaanse Orgels, in alle prijzen en verschillende modellen, voor Huus, Zaal en Kerk, in het

Piano- en Orgel-Magazijn

van

G. A. GOLDSCHMEDING,

Warmoesstraat 141, Amsterdam.

Hoofdagentschap der Estey Orgels.

Ter perse bij J. H. DUNK te Rotterdam:

HANDELINGEN

van het

REGER-OUDERLINGEN-CONGRES,

gehouden te Utrecht.

Uitgaven van J. A. WORMSER, te Amsterdam.

Zijn naam is wonderlijk.

Drie Kerstpreeken

over LUKAS II: 1—20,

door

J. C. SIKKEL,

Dienaar des Woords in de Ned. Geref. Kerk te 's-Gravenhage.

Uitgesproken in de Westerkerk te 's-Gravenhage, 25 en 26 December 1888.

Prijs f 0,50.

De eenheid der Kerk.

LEERREDE bij de aanvaarding van den dienst des Woords in de Nederduitse Gereformeerde Kerk te 's-Gravenhage den 18den November 1888, door

J. C. SIKKEL.

PRIJS f 0,25.

Gijfers en Feiten

op het gebied der Zending.

Eene TOESPRAAK door

Dr. Th. Ch. L. WIJNMALEN.

Uitgegeven ten voordeele van de Nederlandsche Gereform. Zendingvereniging.

Prijs f 0,15.

KORTE BESCHRIJVING VAN HET LEVEN

VAN EN DE

WONDERBARE LEIDINGEN GODS

MIT

BASTIAAN BROERE,

in Nederland en in Amerika.

Met eene inleiding van

J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL.

Pred. te Reitsum.

Mot portret (lichtdruk) van Broere.

Prijs f 0,60.

GEDRUKT TER KON. NED. STOOMDRUKERIJ, WARMESSTRAAT 106 AMSTERDAM.

„ONS PROGRAM.“